

HÆSTIRÉTTUR ÍSLANDS

Ársskýrsla 2002

Ársskýrsla
HÆSTARÉTTAR ÍSLANDS
2002

Hér gefur að líta ársskýrslu Hæstaréttar Íslands.
Í henni er að finna upplýsingar um starfsemi
réttarins á árinu 2002.

Í febrúar 2003

Símon Sigvaldason
skrifstofustjóri
Hæstaréttar Íslands

Úr anddyri er gengið
upp halla að dómsölum
hússins.

Samkvæmt 10. gr. dansk-íslensku sambandslaganna nr. 39/1918 skyldi Hæstiréttur Danmerkur hafa á hendi æðsta dómsvald í íslenskum málum, þar til Ísland kynni að ákveða að stofna æðsta dómstól í landinu sjálfu. Þessi heimild var notuð umsvifalaust og var Hæstiréttur Íslands stofnaður með lögum nr. 22/1919 um hæstarétt. Samhliða því að dómsvald Hæstaréttar Danmerkur var afnumið var Landsyfirrétturinn, sem settur hafði verið á stofn árið 1800, lagður niður og hafa dómstigin í landinu síðan verið tvö. Hæstiréttur Íslands tók til starfa 16. febrúar 1920.

Um Hæstarétt er nú kveðið á í lögum nr. 15/1998 um dómstóla. Samkvæmt 1. gr. laganna er Hæstiréttur Íslands æðsti dómstóll ríkisins. Hann er áfrýjunardómstóll og hefur aðsetur í Reykjavík. Heimilt er þó að halda dómþing annars staðar sé til þess sérstök ástæða. Þar sem Hæstiréttur er áfrýjunar- eða málskotsdómstóll felast verkefni hans einkum í því að endurskoða dómsathafnir héraðsdómstólanna, sem eru alls átta talsins. Aðrir dómstólar eru Félagsdómur

og Landsdómur og verður úrlausnum þeirra yfirleitt ekki skotið til Hæstaréttar.

Málum verður skotið til Hæstaréttar með tvenns konar hætti: Annars vegar með áfrýjun máls, hins vegar með kæru. Með áfrýjun er átt við það, að lokaúrlausn héraðsdóms, sem venjulega er í formi dóms, sé skotið til Hæstaréttar til endurskoðunar. Til þess að máli verði áfrýjað þarf að vera fyrir hendi heimild til þess í lögum og er áfrýjunarheimildirnar að finna í XXV. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála og XVIII. kafla laga nr. 19/1991 um meðferð opinberra mála. Í lögnum eru áfrýjunarheimildirnar skilgreindar neikvætt á þá leið, að almennt er heimilt að áfrýja máli nema sérstök atvik eigi við. Eru það einkum mál sem varða lágar fjárhæðir sem sæta takmörkunum að þessu leyti, en Hæstiréttur getur þó einnig heimilað áfrýjun slíkra mála að nánar tilteknum skilyrðum fullnægðum.

Með kæru er almennt átt við það, að úrlausn héraðsdómstóls, sem ekki bindur endi á mál að efni til og yfirleitt er í

forni úrskurðar eða ákvörðunar, sé skotið til Hæstaréttar. Hér má til dæmis nefna úrskurði héraðsdómara um hvort hann víki sæti í máli og úrskurði um gæsluvarðhald. Í sumum tilvikum verður þó endanlegum úrlausnum héraðsdómstóla skotið til Hæstaréttar með kæru, en ekki með áfrýjun, einkum úrlausnum sem varða gildi svokallaðra fullnustugerða sýslumanna, t.d. aðfarargerða og nauðungarsölu. Heimildir til kæru er einkum að finna í í XXIV. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála og XVII. kafla laga nr. 19/1991 um meðferð opinberra mála, en einnig í ýmsum sérlögum, t.d. lögum nr. 90/1989 um aðför og lögum nr. 90/1991 um nauðungarsölu.

Áfrýjuð mál eru almennt flutt munnlega fyrir Hæstarétti. Eftir ákvörðun forseta Hæstaréttar taka þrír eða fimm dómamar við Hæstarétt þátt í meðferð máls fyrir dómi. Í sérstaklega mikilvægum málum getur forseti þó ákveðið að sjö dómamar skipi dóm. Meðferð kærumála er mjög frábrugðin meðferð áfrýjaðra mála. Felast frávikin aðallega í því að málsmeðferð er skrifleg og gengur mun skjótar fyrir sig en ella.

Málflutningur fyrir fimm dómurum í dómsal 1.

Dómar Hæstaréttar eru endanlegir og verður þeim ekki skotið til neins annars dómstóls. Mál sem dæmt hefur verið í Hæstarétti verður því aðeins endurskoðað, að Hæstiréttur ákveði að málið skuli endurupptekið og tekið til meðferðar að nýju. Heimildum til endurupptöku mála er almennt skorið inn nokkuð þröngur stakkur og er þær að finna í XXII. kafla laga nr. 19/1991 um meðferð opinberra mála og XXVII. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála.

Nánari upplýsingar um sögu Hæstaréttar, starfsemi, starfsfólk og dómhús réttarins má finna á heimasíðu réttarins. Þá hefur verið gefinn út á vegum réttarins litprentaður bæklingur, þar sem stiklað er á stóru í sögu réttarins, starfsemi hans reifuð og húsakostur kynntur.

Ný mál árið 2002

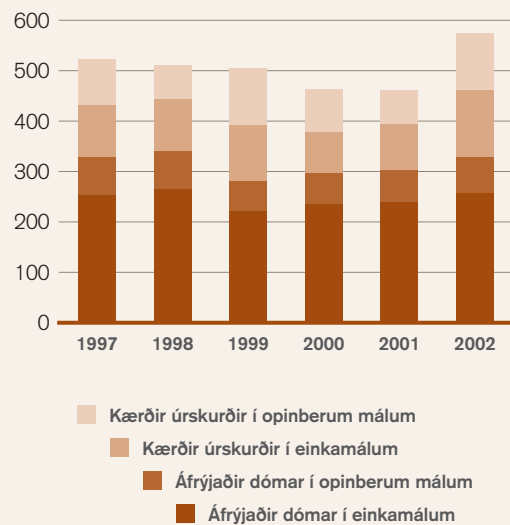
Hér gefur að líta fjölda þeirra mála sem bárust Hæstarétti á árinu 2002. Til samanburðar eru birtar tölur fyrir árin 1997–2001. Málunum er annars vegar skipt í áfrýjuð mál, sem flutt eru munnlega fyrir réttinum og kærumál, sem eru yfirleitt skriflega flutt. Hins vegar er málunum skipt eftir því hvort um er að ræða einkamál eða opinber mál.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Áfrýjun:						
Einkamál	254	265	223	235	240	257
Opinber mál	75	75	58	63	63	73
Kæur:						
Einkamál	104	105	111	81	92	131
Opinber mál	91	66	113	84	66	113
	524	511	505	463	461	574

Svo sem sjá má af þessu hefur málum fjölgað nokkuð fyrir Hæstarétti frá fyrri árum. Hafa ný mál fyrir réttinum aldrei verið svo mörg sem nú. Þannig fjölgaði áfrýjuðum málum um 27 mál frá árinu 2001 og kærumálum fjölgaði frá sama ári um 86 mál.

Dómarar og lögmenn
í dómsal 2.

Dómar 1997–2002

Aðstoðarmenn
hæstaréttardómara bera
saman bækur sínar.

Dómar á árinu 2002

Hér að neðan er að finna yfirlit um fjölda dæmdra mála í Hæstarétti á árinu 2002. Sem fyrr eru til samanburðar birtar tölur fyrir árin 1997–2001. Er máluum enn skipt í áfrýjuð mál og kærsmål.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Áfrýjun:						
Dómar í einkamálum	200	230	264	200	207	196
Dómar í opinberum málum	60	56	88	54	56	62
Kærur:						
Dómar í einkamálum	98	111	103	84	93	126
Dómar í opinberum málum	82	61	111	81	61	106
	440	458	566	419	417	490

Alls var meðferð 490 mála lokið á árinu, sem er 73 málum fleira en á síðasta ári. Áfram stendur að flest mál voru dæmd á árinu 1999, er dómar voru kveðnir upp í 566 málum. Af 258 munnlega fluttum málum ársins 2002 var 1 mál flutt fyrir 7 dómurum, 68 mál voru flutt fyrir 5 dómurum en 189

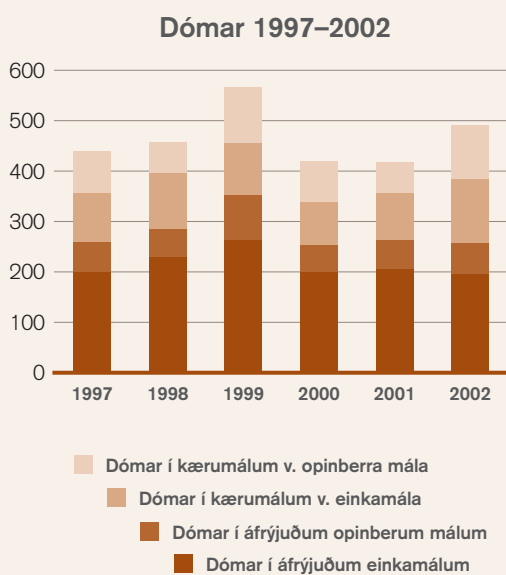

Gizur Bergsteinsson
 aðstoðarmaður
 hæstaréttardómara á tali
 við skrifstofustjóra.

mál voru flutt fyrir 3 dómurum. Dómarar skiluðu sératkvæði 14 sinnum á árinu. Í sératkvæðum sínum skiluðu dómarar 10 sinnum annarri efnislegri niðurstöðu, 3 sinnum annarri niðurstöðu að hluta og einu sinni var dómari sammála niðurstöðu meirihlutans með öðrum rökstuðningi.

Skipting dæmdra mála ársins 2002 eftir málsúrslitum

Hér gefur að líta skiptingu dæmdra mála eftir málsúrslitum. Er málunum sem fyrr skipt í áfrýjuð mál og kærumál.

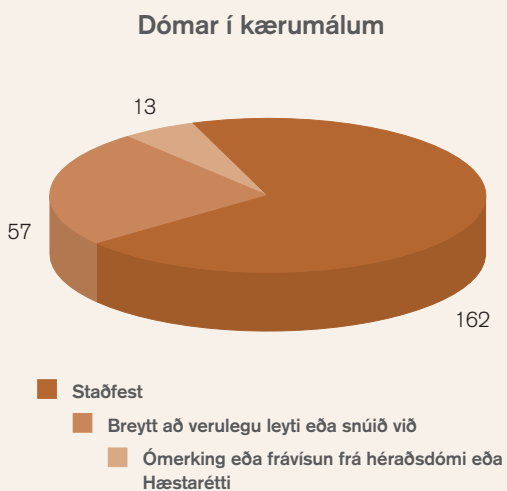
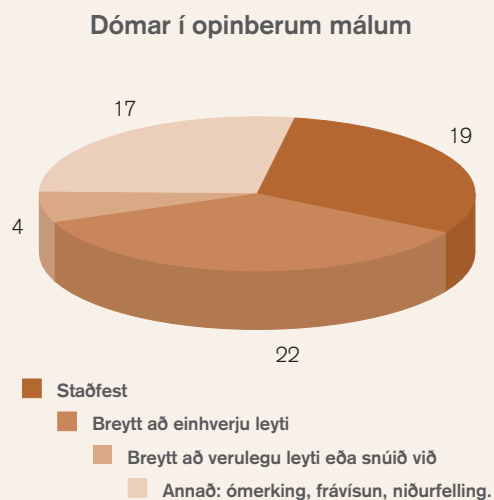
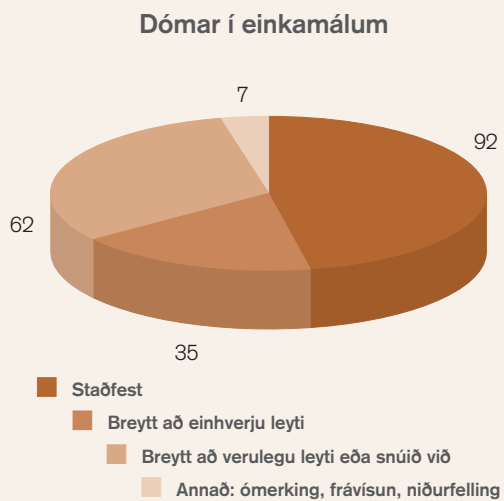
Áfrýjun

Einkamál

Heildarfjöldi áfrýjaðra einkamála sem dæmd voru á árinu 2002 er 196 mál. Þar af var niðurstaða héraðsdóms staðfest í 92 málum. Í 35 málum var niðurstöðu héraðsdóms breytt að einhverju leyti og í 62 málum var niðurstöðu héraðsdóms breytt að verulegu leyti eða snúið við. Í 7 tilvikum var málum vísað frá, þau felld niður eða héraðsdómur ómerktur.

Opinber mál

Alls voru dómar í opinberum áfrýjuðum málum 62 á árinu 2002. Þar af var niðurstaða héraðsdóms staðfest í 19 málum. Niðurstöðu héraðsdóms var breytt að einhverju leyti í

Guðmundur Guðmundsson
dómvörður að störfum.

22 málum og eru þar með taldar breytingar á refsingum. Í 17 málum til viðbótar var niðurstöðu héraðsdóms breytt að verulegu leyti eða snúið við. Í 4 tilvikum var héraðsdómur ómerktur, málum vísað frá eða þau felld niður.

Kærur

Alls voru kveðnir upp dómar í 232 kærumálum á árinu 2002. Þar af var niðurstaða héraðsdóms staðfest í 162 málum. Niðurstöðu héraðsdóms var breytt að verulegu leyti eða snúið við í 57 málum og 13 málum var vísað frá héraðsdómi eða Hæstarétti eða meðferð þeirra ómerkt.

Ódæmd mál 31. desember 2002

Áfrýjanir

Eftirfarandi er yfirlit yfir ódæmd mál sem áfrýjað hafði verið til Hæstaréttar fyrir 31. desember 2002. Til samanburðar eru tölur ársins 2001.

Ódæmd mál 31. desember	2001	2002
Áfrýjun		
Einkamál:		
Alls ódæmd	89 mál	110 mál
Par af:		
Frestað til flutnings	65 mál	61 mál
Frestað til þingfestingar eða greinargerðar	24 mál	49 mál

Ódæmd mál 31. desember	2001	2002
Opinber mál:		
Alls ódæmd	17 mál	27 mál
Par af:		
Tilbúin til flutnings	13 mál	20 mál
Ágrip ekki komið	4 mál	7 mál

Myndir af fyrrverandi dómurum Hæstaréttar í vistarverum dómara á annari hæð.

Fjöldi ódæmdra áfrýjaðra mála í árslok hefur aukist lítillega frá fyrra ári.

Kæur

Eftirfarandi er yfirlit yfir ódæmd kærumál sem skotið hafði verið til Hæstaréttar fyrir 31. desember 2002. Til samanburðar eru tölur frá 2001.

Ódæmd mál 31. desember	2001	2002
Kæur:		
Alls ódæmd	4 mál	10 mál

Á árinu 2002 var
Guðrún Erlendsdóttir
forseti Hæstaréttar, en
Markús Sigurbjörnsson
varaforseti réttarins.

Áfrýjunarleyfi

Eins og nánar greinir í inngangi skýrslunnar er heimildir til áfrýjunar mála til Hæstaréttar að finna í XXV. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála og XVIII. kafla laga nr. 19/1991 um meðferð opinberra mála. Almenn er heimilt að áfrýja máli nema sérstök atvik eigi við. Eru það einkum mál sem varða lágar fjárhæðir, en á árinu 2002 var miðað við mál sem vörðuðu fjárkröfur eða sektir lægri en 400.680 krónur sem sættu takmörkunum að þessu leyti. Getur Hæstiréttur þó heimilað áfrýjun slíkra mála að nánar tilteknum skilyrðum fullnægðum. Eftirfarandi er yfirlit yfir fjölda mála þar sem áfrýjun var heimiluð sérstaklega af Hæstarétti. Til samanburðar eru tölur frá árunum 1998–2001.

	1998	1999	2000	2001	2002
Fjöldi beiðna	54	63	50	68	53
Samþykkt	14	24	17	25	25
Hafnað	32	34	26	33	28
Afturkallað/óafgreitt	7	5	7	10	0

Kristín Benediktsdóttir
aðstoðarmaður
hæstaréttardómara í
bókasafni réttarins.

Endurupptaka mála

Niðurstöður héraðsdóma sem ekki hefur verið áfrýjað og mála sem dæmd hafa verið í Hæstarétti verða því aðeins endurskoðaðar, að Hæstiréttur ákveði að málið skuli endurupptekið og tekið til meðferðar að nýju. Heimildum til endurupptöku mála er almennt skorinn nokkuð þröngur stakkur og er þær að finna í XXII. kafla laga nr. 19/1991 um meðferð opinberra mála og XXVII. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála. Á árinu 2002 bárust Hæstarétti alls 14 beiðnir um endurupptöku óáfrýjaðra héraðsdóma og hæstaréttardóma. Af þessum beiðnum var engin samþykkt, 10 hafnað og einni vísað frá. Þrjár endurupptökubeiðnir biðu afgreiðslu í árslok.

Dómarar

Frá stofnun Hæstaréttar hafa 39 dómarar verið skipaðir í embætti hæstaréttardómara. Þar af voru 18 dómarar skipaðir í embætti á árunum 1980–2001, 10 dómarar á árunum 1960–1980, en einungis hlutu 11 dómarar skipun á þeim 40 árum sem liðu frá stofnun réttarins árið 1920 til ársins 1960. Helgast þessi fjölgun á skipunum hæstaréttardómara meðal annars af því að reglur um fjölda hæstaréttardómara hafa breyst í gegnum tíðina. Þegar Hæstiréttur Íslands var stofnaður skyldi dómstjóri og fjórir meðdómendur skipa dóminn. Mátti þá eigi setja dóm með færri dómendum en fimm. Dómurum við Hæstarétt var fækkað í þrjá með lögum nr. 37/1924. Með lögum nr. 111/1935 var dómurum aftur fjölgað í fimm, en þeir skyldu þó aðeins vera þrír, þangað til fé yrði veitt í fjárlögum til fjölgunar dómurum. Komst það til framkvæmda 1945. Dómurum var fjölgað með lögum nr. 42/1973 í sex, en fimm dómarar skyldu þá skipa dóm. Þó var heimilt að þrír dómarar dæmdu í málum við tiltekin skilyrði. Með lögum

Úr þingsal.

Frá vinstri, hæstaréttardómararnir

Ingibjörg Benediktsdóttir, Gunnlaugur Claessen, Markús Sigurbjörnsson, Haraldur Henrysson, Guðrún Erlendsdóttir forseti, Hrafn Bragason, Garðar Gíslason, Árni Kolbeinsson og Pétur Kr. Hafstein.

nr. 24/1979 var dómurum fjölgað í sjö og enn var dómurum fjölgað í átta, með lögum nr. 67/1982. Með lögum nr. 39/1994 var dómurum síðan fjölgað í níu.

Á árinu 2002 höfðu eftirtaldir dómarar fasta skipun í embætti hæstaréttardómara:

Árni Kolbeinsson hæstaréttardómari

Garðar Gíslason hæstaréttardómari

Guðrún Erlendsdóttir hæstaréttardómari

Úr skrifstofu dómvarðar.

Jóna Björk Helgadóttir
aðstoðarmaður
hæstaréttardómara að
störfum á skrifstofu sinni
á þriðju hæð.

Gunnlaugur Claessen hæstaréttardómari
Haraldur Henrysson hæstaréttardómari
Hrafn Bragason hæstaréttardómari
Ingbjörg Benediktsdóttir hæstaréttardómari
Markús Sigurbjörnsson hæstaréttardómari
Pétur Kr. Hafstein hæstaréttardómari

Annað starfsfólk Hæstaréttar

Á árinu 2002 störfuðu alls 15 aðrir starfsmenn hjá
Hæstarétti Íslands.

Arnar Þór Jónsson aðstoðarmaður hæstaréttardómara
Berglind Ósk Agnarsdóttir ræstingarmaður
Gizur Bergsteinsson aðstoðarmaður hæstaréttardómara
Guðmundur Guðmundsson dómvörður
Guðmundur Jónsson dómvörður
Guðmundur Karlsson dómvörður
Jakobína Sveinsdóttir bókasafnsfræðingur
Jóna Björk Helgadóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara
Kristín Benediktsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara
Kristín Guðmundsdóttir ritari

Kristín Ísleifsdóttir ritari
Kristín Sigurðardóttir ræstingarmaður
Selma Antonsdóttir ritari
Sigrún Guðmundsdóttir settur skrifstofustjóri
Sigrún Káradóttir ritari
Símon Sigvaldason skrifstofustjóri (Í leyfi á árinu 2002)

Varadómarar

Eftirtaldir varadómarar voru kallaðir til starfa á árinu
2002:

Arnljótur Björnsson fyrrverandi hæstaréttardómari
Björn P. Guðmundsson prófessor
Helgi I. Jónsson héraðsdómari
Ingveldur Einarsdóttir héraðsdómari
Jónatan Þórmundsson prófessor
Stefán Már Stefánsson prófessor

Úr vistarverum lögmanna
fyrir málfutning.

Heimasíða Hæstaréttar

Hæstiréttur opnaði heimasíðu sína á netinu í janúar 1999. Var það aðallega gert í því skyni að gera dóma réttarins aðgengilega fyrir sem flesta. Á heimasíðu Hæstaréttar er auk allra uppkveðinna dóma réttarins frá 1. janúar 1999 að finna ýmis konar upplýsingar um starfsemi réttarins, sem bæði gagnast lögfræðingum og almenningi.

Ekkert gjald er tekið fyrir uppflettingar á heimasíðunni.

Dómasafn Hæstaréttar

Samkvæmt 2. mgr. 11. gr. laga nr. 15/1998 um dómstóla skulu dómur Hæstaréttar gefnir út, en um tilhögun útgáfunnar fer eftir ákvörðun Hæstaréttar að fengnu samþykki dómismálaráðherra. Dómasafn Hæstaréttar hefur verið gefið út á prenti frá því rétturinn tók til starfa árið 1920. Eins og fram hefur komið eru dómur Hæstaréttar einnig birtir á

vefsíðu réttarins. Hefur sú tilhögun orðið til þess að föstum áskrifendum hins prentaða dómasafns hefur fækkað og eru þeir nú rétt innan við 200 talsins.

Bæklingur Hæstaréttar

Gefinn er út á vegum Hæstaréttar litprentaður bæklingur, þar sem stiklað er á stóru í sögu réttarins, starfsemi hans reifuð og dómhús við Arnarhól kynnt. Bæklingurinn er gefinn út á íslensku, ensku og dönsku og er fánlegur endurgjaldslaut á skrifstofu Hæstaréttar, auk þess sem hann er að finna á heimasíðu réttarins.

Ársskýrslur Hæstaréttar

Á vegum Hæstaréttar hafa frá árinu 1999 verið gefnar út ársskýrslur, en þar er að finna upplýsingar um starfsemi réttarins fyrir hvert ár.

Úr skrifstofu ritara
á þriðju hæð.

Aukatekjur Hæstaréttar

Á grundvelli laga nr. 88/1991 um aukatekjur ríkissjóðs innheimtir Hæstaréttur aukatekjur fyrir ríkissjóð. Er skipting tekna ársins 2002 þessi:

Útgáfa áfrýjunarstefna	3.404.000
Pingfestingar mála	850.500
Endurrit	128.850
Útgáfa áfrýjunarleyfa	138.000
Ljósrit	300
Samtals	4.521.650

Prófmál

Samkvæmt lögum nr. 77/1998 um lögmennt ber að beina umsókn um að þreyta prófraun til öflunar málflutningsréttinda fyrir Hæstarétti til sérstakrar prófnefndar sem í sitja þrjú menn, tveir nefndarmanna tilnefndir af Hæstarétti og einn af Lögmannafélagi Íslands. Dómendur Hæstaréttar,

Hluti af skjalasafni.

sem skipa dóm í viðkomandi máli, meta hvort umsækjandi hafi staðist prófraunina.

Á árinu 2002 fluttu 5 prófmenn samtals 3 prófmál og alls luku 4 héraðsdómslögmennt prófraun fyrir Hæstarétti.

Tilnefningar

Á hverju ári tilnefnir Hæstiréttur Íslands í stjórnir, ráð og nefndir á grundvelli laga. Hér gefur að líta yfirlit yfir tilnefningar og skipanir réttarins á árinu 2002.

16. janúar 2002

Áfrýjunarnefnd samkeppnismála skv. lögum nr. 8/1993 -ad hoc:

Helgi I. Jónsson héraðsdómari

21. janúar 2002

Úrskurðarnefnd um greiðslumark skv. lögum nr. 99/1993

Símon Sigvaldason
skrifstofustjóri
Hæstaréttar.

Selma Antonsdóttir,
Kristín Ísleifsdóttir og
Kristín Guðmundsdóttir
ritarar í afgreiðslu.

Aðalmaður:

Guðmundur Magnússon prófessor

Varamaður:

Karl Axelsson hrl.

5. mars 2002

Úrskurðarnefnd fjarskipta- og póstmála skv. lögum nr. 110/1999

Aðalmenn:

Ólafur Garðarsson hrl., formaður

Heimir V. Haraldsson löggiltur endurskoðandi

Guðjón Kárasón verkfræðingur

Varamenn:

Lára V. Júlíusdóttir hrl., varaformaður

Sæmundur Valdimarsson löggiltur endurskoðandi

Pórarinn K. Ólafsson verkfræðingur

Áfrýjunarnefnd samkeppnismála skv. lögum nr. 8/1993

Varamaður:

Brynhildur Benediktsdóttir hagfræðingur

24. apríl 2002

Áfrýjunarnefnd samkeppnismála skv. lögum nr. 8/1993

Aðalmenn:

Stefán Már Stefánsson prófessor, formaður

Anna Kristín Traustadóttir viðskiptafræðingur

Erla S. Árnadóttir hrl.

Varamenn:

Páll Sigurðsson prófessor, varaformaður

Brynhildur Benediktsdóttir hagfræðingur

Lárus L. Blöndal hrl.

8. maí 2002

Úrskurðarnefnd skv. lögum nr. 7/1998

Lára G. Hansdóttir lögfræðingur, formaður

Valborg Snævarr hrl., varaformaður

10. maí 2002

Kærunefnd barnaverndarmála skv. lögum nr. 80/2002

Ragnheiður Thorlacius aðstoðarmaður héraðsdómara,
formaður

Benedikt Bogason héraðsdómari, varaformaður

1. júlí 2002

Áfrýjunarnefnd samkeppnismála skv. lögum nr. 8/1993

-ad hoc:

Helgi I. Jónsson héraðsdómari

2. september 2002

Kærunefnd jafnréttismála skv. lögum nr. 96/2000

Varamenn:

Ragnheiður Thorlacius aðstoðarmaður héraðsdómara,
varaformaður

Erla S. Árnadóttir hrl.

1. nóvember 2002

Stjórn Lífeyrissjóðs bænda skv. lögum nr. 12/1999

Guðriður Þorsteinsdóttir skrifstofustjóri, formaður

Gunnar Sæmundsson hrl., varaformaður

Kærunefnd skv. lögum nr. 87/1998

-ad hoc:

Stefán Már Stefánsson prófessor, formaður

6. nóvember 2002

Áfrýjunarnefnd samkeppnismála

-ad hoc:

Helgi I. Jónsson héraðsdómari

8. nóvember 2002

Kærunefnd skv. lögum nr. 87/1998

-ad hoc:

Stefán Már Stefánsson prófessor, formaður

20. desember 2002

Prófnefnd skv. lögum nr. 77/1998

Aðalmenn:

Björn Þ. Guðmundsson prófessor

Hervör Þorvaldsdóttir héraðsdómari

Varamenn:

Viðar Már Matthíasson prófessor

Porgeir Ingi Njálsson héraðsdómari

Hæstiréttur Íslands
Dómhúsinu við Arnarhól
150 Reykjavík
sími: 510-3030, fax: 562-3995
heimasíða: www.haestirettur.is
